

ΔΙΚΑΙΟ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

BUSINESS LAW INSIGHTS

Ειδική έκδοση

Απρίλιος 2025

Επίλυση Διαφορών
Επενδύσεις – Οικονομία
Διακυβέρνηση
& Λειτουργία
Φορολογία
Εργασιακές Σχέσεις
Ανάπτυξη
Δημόσιες Συμβάσεις
Τεχνητή Νοημοσύνη

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΗ

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Εφαρμογή Οδηγίας CSRD στην Ελλάδα

Η ευθυγράμμιση των ελληνικών επιχειρήσεων με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης αποτελεί πλέον βασικό κριτήριο χρηματοδότησής τους. Δημιουργία νέων ευκαιριών ή σύσταση νέων υποχρεώσεων;

Δημήτριος Διακόπουλος

Δικηγόρος, LL.M., Διαχειριστής Εταίρος,
Φορτσάκης Διακόπουλος και Συνεργάτες
Δικηγορική Εταιρεία

Δρ Τζένη Λειβαδάρου

Μηχανικός Ενεργειακής Μετάβασης και
Καινοτομίας, Τεχνικός Σύμβουλος, Φορτσάκης
Διακόπουλος και Συνεργάτες Δικηγορική Εταιρεία

fdmalaw.com
Μητροπόλεως 38, 10563 Αθήνα
τηλ. 210-3218900
info@fdmalaw.com

Η πρόσφατη ενσωμάτωση της Οδηγίας CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive - 2022/2464/EE) στην ελληνική νομοθεσία (Ν. 5164/12.12.24) καθιστά υποχρεωτική την υποβολή εκθέσεων βιώσιμης ανάπτυξης (κατ' εφαρμογήν κριτηρίων ESG - Environmental, Social and Governance). Η έκθεση ESG συνδέει τις επιχειρηματικές δραστηριότητες με τον αντίκτυπό τους στο περιβάλλον, την κοινωνία και τις βέλτιστες πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης.

Ο Νόμος επεκτείνει σημαντικά τις απαιτήσεις των δημοσιοποιούμενων πληροφοριών και διευρύνει σταδιακά τον αριθμό των υπόχρεων εταιρειών. Υπόχρεες επιχειρήσεις είναι οι μεγάλες και -υπό προϋποθέσεις- οι μικρομεσαίες (ΜμΕ) και οι θυγατρικές εταιρειών, με έδρα μητρικής εκτός ΕΕ. Οι πληροφορίες είναι τόσο μελλοντοστραφείς όσο και αναδρομικές, καλύπτοντας ολόκληρη την αλυσίδα αξίας της επιχείρησης.

Η προετοιμασία Έκθεσης ESG απαιτεί μια σύνθετη διαδικασία ενδοσκόπησης, αναδιοργάνωσης και στρατηγικού σχεδιασμού. Το περιεχόμενο των εκθέσεων καθορίζεται από τα νέα ευρωπαϊκά πρότυπα European Sustainability Reporting Standards (ESRS), τα οποία θα εφαρμόζονται καθολικά και θα υποβάλλονται σε έλεγχο από ανεξάρτητους πιστοποιημένους ελεγκτές, εξασφαλίζοντας ομοιογένεια και συγκρίσιμα στοιχεία μεταξύ παρεμφερών εταιρειών και δραστηριοτήτων.

Η εφαρμογή της CSRD δεν συνιστά απλώς μια κανονιστική υποχρέωση, αλλά μια μοναδική ευκαιρία μετασχηματισμού, όπου οι επιχειρήσεις καλούνται να προσαρμοστούν στη νέα πραγματικότητα της εταιρικής υπευθυνότητας και των βιώσιμων πρακτικών. Η ευκαιρία έγκειται στο γεγονός πως οι απαιτούμενες εκθέσεις περιλαμβάνουν -για πρώτη φορά- την ανάλυση «διπλής ουσιαστικότητας». Η διπλή

ουσιαστικότητα αφενός αναλύει τις επιπτώσεις των εταιρικών δραστηριοτήτων στο ESG περιβάλλον και αφετέρου τους κινδύνους που προκύπτουν από ESG εξωγενείς παράγοντες προς την εταιρεία. Για παράδειγμα, μια έκθεση μπορεί να περιλαμβάνει την εκτίμηση κινδύνου αποδιοργάνωσης της εφοδιαστικής αλυσίδας ή αυξημένου κόστους παραγωγής, από παράγοντες όπως οι γεωπολιτικές εξελίξεις ή η κλιματική κρίση.

Οι εκθέσεις ESG καλούνται να αξιολογήσουν ολιστικά τη βιωσιμότητα των επιχειρηματικών μοντέλων και αναδεικνύουν την ανάγκη θωράκισης των εταιρικών δραστηριοτήτων έναντι μελλοντικών κινδύνων. Εύλογα προκύπτει το ερώτημα αν για κάθε ενδεχόμενο κίνδυνο υπάρχει λύση. Για πολλούς κινδύνους δεν υπάρχουν ακόμα διαθέσιμες τεχνολογικές λύσεις και σχετικό νομοθετικό πλαίσιο. Για παράδειγμα, η αξιοποίηση της Τεχνητής Νοημοσύνης στη Βιομηχανία και σε κρίσιμες υποδομές αντιμετωπίζει ζητήματα αξιοπιστίας των δεδομένων, αντικειμενικής εκτίμησης κόστους και οφέλους, αλλά και προστασίας από κυβερνοεπιθέσεις, με ανυπολόγιστες συνέπειες. Οι μελλοντοστραφείς εκτιμήσεις αναδεικνύουν μια διπλή τεχνολογική και νομική πρόκληση: τον εντοπισμό των απαραίτητων τεχνολογιών και τη δημιουργία πολιτικών που θα εξασφαλίζουν διαφάνεια και βιωσιμότητα.

Στο σημερινό μεταβαλλόμενο γεωπολιτικό τοπίο, η σύνδεση των ESG πληροφοριών με τη χρηματοοικονομική αξία μιας επιχείρησης ενισχύει τη στρατηγική της ανθεκτικότητα. Παρότι οι απαιτήσεις ESG είναι σύνθετες, οι εταιρείες που προσαρμόζονται γρήγορα κερδίζουν όχι μόνο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, αλλά και την εμπιστοσύνη επενδυτών και χρηματοδοτών. Η πρόκληση είναι μεγάλη, αλλά το όφελος της υπεύθυνης επιχειρηματικότητας ακόμη μεγαλύτερο. ♦

Ψηφιακές πλατφόρμες και ανταλλαγή πληροφοριών

Νέες δηλωτικές υποχρεώσεις για τις ψηφιακές πλατφόρμες πώλησης αγαθών και παροχής υπηρεσιών: Οι επιδιωκόμενοι σκοποί και τα ενδεχόμενα προβλήματα.

Αντικρίζοντας κανείς απλώς το κινητό του τηλέφωνο, εύκολα αντιλαμβάνεται ότι η ψηφιακή οικονομία έχει διεισδύσει προ πολλού στην καθημερινότητά μας: δεκάδες εφαρμογές είναι διαθέσιμες με το άγγιγμα μιας συντόμευσης για την αγορά υπηρεσιών και αγαθών, χωρίς σχεδόν κανέναν περιορισμό από την άποψη του χώρου και του χρόνου.

Η ευρεία διείσδυση του ψηφιακού εμπορίου έχει προκαλέσει, από την άλλη, ασυμμετρίες όσον αφορά την πληροφόρηση των Φορολογικών Διοικήσεων, που εμποδίζουν, εκτός των άλλων, την αποτελεσματική και αποδοτική φορολόγηση. Ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός προσώπων και επιχειρήσεων χρησιμοποιούν ψηφιακές πλατφόρμες για να πωλούν εμπορεύματα ή να παρέχουν υπηρεσίες, χωρίς ωστόσο τα εισοδήματα που εισπράττονται να δηλώνονται, ιδιαίτερα όταν οι ψηφιακές πλατφόρμες λειτουργούν ταυτόχρονα σε πολλές χώρες. Κατά συνέπεια, τα κράτη-μέλη χάνουν φορολογικά έσοδα, ενώ αποκτάται αθέμιτο πλεονέκτημα για τους πωλητές μέσω ψηφιακών πλατφορμών έναντι των παραδοσιακών επιχειρήσεων.

Για τον σκοπό αυτόν, στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Οδηγία για την ανταλλαγή πληροφοριών DAC (Οδηγία 2011/16/ΕΕ) τροποποιήθηκε για έβδομη φορά με την Οδηγία 2021/514 (DAC 7), ώστε να διασφαλιστεί ότι τα κράτη-μέλη θα ανταλλάσσουν πληροφορίες αυτόματα για τα κέρδη των πωλητών σε ψηφιακές πλατφόρμες. Η Οδηγία DAC 7 έχει ήδη ενσωματωθεί στην ελληνική νοοθεσία με τον Ν. 5047/2023.

Στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας εμπίπτουν πλατφόρμες σχετικά με τη μίσθωση ακίνητης περιουσίας (κατοικιών, εμπορικών ακινήτων και χώρων στάθμευσης), την παροχή προσωπικών υπηρεσιών, την πώληση αγαθών και τη μίσθωση οποιουδήποτε μεταφορικού μέσου. Ο ελληνικός

Πέτρος Πανταζόπουλος

Επίκουρος Καθηγητής Νομικής Σχολής ΑΠΘ,
Δικηγόρος, Εταίρος, Φορτσάκης Διακόπουλος
και Συνεργάτες Δικηγορική Εταιρεία

νόμος προβλέπει, εξάλλου, χρηματικές κυρώσεις σε βάρος των πλατφορμών για παραβάσεις σχετικά με την υποβολή στοιχείων. Μπορεί, επίσης, να επιβληθεί διακοπή της πρόσβασης των χρηστών μη συμμορφούμενων ψηφιακών πλατφορμών στους ιστοτόπους τους.

Ερωτηματικά μπορεί να προκληθούν, πάντως, κατά την εφαρμογή του εν λόγω κανονιστικού πλαισίου. Για παράδειγμα, συχνά οι πλατφόρμες δεν θα μπορούν να προσδιορίσουν το δηλωτέο αντίτιμο έναντι ορισμένης υπηρεσίας, όταν λόγω του σχήματος που χρησιμοποιεί ο έμπορος (π.χ. συνδυασμός αντιτίμου και συνδρομής/συνδυασμός δωρεάν και έναντι χρέωσης περιεχομένου) αυτό το αντίτιμο δεν είναι σαφές. Επίσης, ενώ οι πλατφόρμες για τη διεκπεραίωση πληρωμών εξαιρούνται του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας, δεν είναι βέβαιο ότι ισχύει το ίδιο με τα apps τραπεζών ή ασφαλιστικών εταιρειών, που παρέχουν προσωπικές υπηρεσίες. Μεγάλο ζήτημα, επίσης, αναμένεται να αντιμετωπίσουν οι παραγωγοί ψηφιακού περιεχομένου, καθώς αυτοί μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ή άλλων πλατφορμών παρέχουν ψηφιακό περιεχόμενο (φωτογραφίες, βίντεο, μουσική κ.λπ.) άλλοτε δωρεάν σε ευρύ κοινό -δραστηριότητα που θα εξαιρείται της ανταλλαγής-, άλλοτε όμως παρέχουν τέτοιο περιεχόμενο έναντι συνδρομής ή ανταλλάγματος σε μαζικό κοινό αλλά και εξατομικευμένα, σε χρήστη που ο ίδιος το ζήτησε. Εμπίπτει αυτό στην έννοια της προσωπικής υπηρεσίας έναντι ανταλλάγματος ή όχι;

Η επέκταση της ανταλλαγής φορολογικών πληροφοριών και στις ψηφιακές πλατφόρμες ήταν τελικά επιβεβλημένη, δεδομένης και της επέλασης της ψηφιακής οικονομίας. Από την άλλη, όπως προαναφέρθηκε, δεν αποκλείονται δυσερμηνείες, τις οποίες θα κληθούν μάλλον να επιλύσουν τα ελληνικά και τα ευρωπαϊκά δικαστήρια. ♦

Συμμετοχή ξένων επιχειρήσεων σε δημόσιους διαγωνισμούς

Θεμελίωση του δικαιώματος συμμετοχής των ξένων επιχειρήσεων στις διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων έργων και προμηθειών στην Ελλάδα και πρακτικές δυσχέρειες στην υποβολή επιτυχούς προσφοράς.

Νικόλαος Αυγουλέας

Δικηγόρος, ΜΔΕ-LL.M.

Εταίρος, Φορτσάκης Διακόπουλος και Συνεργάτες
Δικηγορική Εταιρεία

Η πεμπτοσία των κανόνων ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, που είναι εναρμονισμένοι σε επίπεδο ΕΕ, συνίσταται στο άνοιγμα της αγοράς, προκειμένου να μπορούν περισσότερες επιχειρήσεις να διεκδικήσουν συμβάσεις των δημοσίων φορέων. Το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων αποσκοπεί, δηλαδή, στην ανάπτυξη του ανταγωνισμού και στην κατ' αποτέλεσμα επίτευξη για τους δημόσιους φορείς χαμηλότερων τιμών και υψηλότερης ποιότητας. Χαρακτηριστικό είναι ότι στο γερμανικό δίκαιο το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων εντάσσεται στον νόμο για την προστασία του ανταγωνισμού.

Ιδίως σε διαγωνισμούς υψηλού προϋπολογισμού ή με εξειδικευμένο αντικείμενο, μικρή μόνο αξία θα είχε το άνοιγμα στον ανταγωνισμό, αν δεν εξασφαλιζόταν η συμμετοχή αλλοδαπών επιχειρήσεων. Ειδικότερα, επιπλέον των ημεδαπών, δικαίωμα συμμετοχής στους δημόσιους διαγωνισμούς θεμελιώνουν –αυτονόητα θα λέγαμε– οι επιχειρήσεις που εδρεύουν σε κράτος-μέλος της ΕΕ, αλλά και επιχειρήσεις που εδρεύουν σε κράτη-μέλη του ΕΟΧ, σε χώρες που έχουν κυρώσει τη Σύμβαση Δημοσίων Συμβάσεων του ΠΙΟΕ, καθώς και σε χώρες που έχουν συνάψει συμβάσεις με την ΕΕ σε θέματα ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων.

Για τις επιχειρήσεις που δεν εμπίπτουν σε καμία από τις κατηγορίες αυτές, το ΔΕΕ έχει κρίνει ότι δεν αντλούν κανένα δικαίωμα από το ενωσιακό δίκαιο (απόφαση της 22ας.10.2024, Υπόθεση C-652/22). Σημαίνει, όμως, αυτό ότι δεν μπορούν καν να υποβάλουν προσφορά; Το Ελεγκτικό Συνέδριο (Έβδομο Τμ. 1113/2023) απαντά ότι μπορούν μεν να υποβάλουν προσφορά, αλλά αυτή, ακόμη και αν είναι η βέλτιστη ή οικονομικότερη, μπορεί να απορριφθεί,

χωρίς δικαίωμα άμυνας του προσφέροντος.

Η θεμελίωση του δικαιώματος συμμετοχής είναι, ωστόσο, μόνο το πρώτο ζήτημα. Οι αλλοδαπές επιχειρήσεις έχουν να υπερβούν πλήθος δυσκολιών προκειμένου να υποβάλουν προσφορά και δη παραδεκτή προσφορά. Μόνο ενδεικτικά αναφέρουμε ότι για την υποβολή της προσφοράς οφείλουν να εγγραφούν στο ΕΣΗΔΗΣ και να εξοικειωθούν με τη χρήση του. Το ΕΣΗΔΗΣ είναι περιώνυμα δύσχρηστο για τους Έλληνες. Για τους αλλοδαπούς, η υποβολή μέσω ΕΣΗΔΗΣ φτάνει στα όρια του αδυνάτου. Έπειτα είναι το εμπόδιο της γλώσσας. Πέραν του ότι οι διακηρύξεις κατά κανόνα είναι διαθέσιμες μόνο στα ελληνικά, οι προσφορές πρέπει να υποβάλλονται στα ελληνικά ή μεταφρασμένες στα ελληνικά. Τρίτον, και μάλλον δυσκολότερο όλων, είναι η ανεύρεση των ορθών δικαιολογητικών. Τα τεύχη των ελληνικών διαγωνισμών συντάσσονται βάσει των πιστοποιητικών που προβλέπει το ελληνικό δίκαιο. Δεν είναι αυτονόητο ότι αυτά προβλέπονται στις αλλοδαπές έννομες τάξεις ή, ακόμη και όταν προβλέπονται, ότι το περιεχόμενό τους βεβαιώνει όλα όσα απαιτούνται. Χρειάζεται εξαιρετική επιμέλεια προκειμένου και να αντιστοιχιστούν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά με ό,τι προβλέπεται στην οικεία αλλοδαπή έννομη τάξη, και να καλυφθούν οι όποιες ελλείψεις.

Εν ολίγοις, ναι μεν ο δρόμος είναι ανοικτός για την πλειονότητα των αλλοδαπών επιχειρήσεων, για την επιτυχή όμως συμμετοχή απαιτείται οπωσδήποτε αρωγή. ♦

fdmalaw.com
Μητροπόλεως 38, 10563 Αθήνα
τηλ. 210-3218900
info@fdmalaw.com

